

УДК 159.922.8:364.624.6(043.2)

ВОРОНОВА О.Ю., ГОРЗОВ Л.І.,
Мукачівський державний університет

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СТРАХІВ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Криза юності проявляється в руйнуванні планів, у правильності обраної професії або спеціальності, у розбіжностях реальності та уявлень про життя дорослої особистості, тому часто фруструється. Це також стосується вищої та спеціальної освіти й перебільшення очікувань від неї. Юнаки стикаються з першими труднощами, які пов'язані з кризою сенсу життя. Також у процесі дослідження юнацького віку не слід забувати про фізичні зміни організму, адже на цей період припадає закінчення статевого дозрівання. Відбуваються активні зміни організму, що також є певним стресом для юнака. Із появою новоутворень, фізичним дозріванням та зміною соціальної ситуації розвитку юнак стикається з проблемою соціального страху, який може залишити негативний відбиток на особистості. Взагалі поняття страх – це стан, що зумовлений загрозою реального або уявного лиха, яке завжди є негативним емоційним вродженим процесом. Професор Ю.В. Щербатих запропонував класифікувати страхи за трьома групами: біологічні; соціальні; екзистенційні. До першої групи належать страхи, пов'язані із загрозою життя чи здоров'я. Друга група страхів – залежать від індивідуальних особливостей психічного розвитку соціальних і культурних умов виховання в яких відбувається розвиток особистості. Третя група страхів – пов'язана з самою сутністю людини [1].

У вітчизняній психології страх розглядають як сильне емоційне збудження (Н.В. Виноградова, І.Ю. Кулагіна); стан страху пов'язується з фрустрацією соціальних потреб людини (Л.Л. Гозман, Л.А. Грищенко, Н.В. Жутикова, М.Д. Левитов); з властивостями особистості (В.М. Астапов, Б.С. Братусь, Ф.Є. Василюк, Ю.М. Забродін, А.В. Петровський, В.Д. Менделевич) [2].

Із поміж усієї сукупності соціальних страхів, які спостерігаються в осіб юнацького віку, виділяють вісім найголовніших різновидів, що утворюють чотири пари страхів. До них належать: страхи керівництва й підпорядкування, страхи успіхів і невдач, страхи близьких соціальних контактів та страхи оцінок [3]. За результатами останніх досліджень виділяють страх, пов'язаний із негативними економічними та політичними змінами.

Детальний огляд цих страхів подає Ю.В. Щербатих: 1. Страх керівника. Страх перед начальником, босом, шефом, командиром, учителем тощо є типовим різновидом соціальних страхів. У нашому суспільстві цей вид страху приймає дивовижні збочені форми, коли з дитинства ми починаємо боятися не

тільки зазначені вище категорії начальників, але навіть продавців за прилавком або консультантів у торговому залі, коли їх критичний погляд або жест змушує нас почувати себе маленькими й безпорадними, купуючи те, що наказали.

2. Страх відповідальності. Він може приймати форму страху відповідальності за доручену справу, організацію, спортивну команду, сім'ю, своїх підлеглих. Медичні дослідження показують, що страх відповідальності, як один із видів соціального страху, робить істотний вплив на розвиток серцево-судинних захворювань.

3. Страх невдачі. Цей соціальний страх пов'язаний із побоюванням зазнати невдачу, будь-то кар'єра, бізнес, навчання чи особисте життя.

4. Страх успіху. Цей на перший погляд незвичайний соціальний страх властивий для невпевнених у собі людей, які примирилися зі своїм становищем і бояться, що в разі успіху їм доведеться брати на себе нову відповідальність, докладати додаткових зусиль й утримувати завойовані позиції. Здавалося б, цей страх протилежний страху невдачі, але в основі цього страху також лежить почуття невпевненості у своїх силах.

5. Страх близьких соціальних контактів. Страх самотності. Соціальний страх самотності особливо гостро відчувають люди, яким психологічно важко бути одним. Сюди ж відноситься страх втрати близької людини. Деякі види страху, які носять комплексний характер, також включають в себе елементи цього переживання.

6. Страх злиття з іншою людиною. Протилежною формою соціального страху є побоювання занадто близько «впустити» в себе іншого. Деякі люди, що знаходяться під впливом імпульсів, спрямованих на посилення самостійності, будуть відчувати страх перед відкритістю й самовіддачею. Життя таких людей пов'язане з підвищеним прагненням до самостійності, що призводить до їх ізоляції від оточуючих.

7. Страх оцінок. Страх оцінок може набувати дві протилежні форми: перша – боязнь негативних оцінок із боку оточуючих, друга – страх перед неухвагою з боку інших людей. Близьким до цього страху є боязнь осуду з боку оточуючих, де на перший план у свідомості виходить не кінцевий результат його діяльності, а реакція найближчого соціального оточення.

8. Страх неухваги з боку інших людей. Цей вид страху характерний для демонстративних, істеричних особистостей, які засмучуються, якщо на них не звертають увагу. Їм неважливо, яким буде привід, головне, щоб про них говорили, на них дивилися, ними захоплювалися, або, принаймні, їх ненавиділи [1].

Отже, страх – негативне явище. Соціальні страхи можуть впливати з страхів біологічних, але, завжди мають специфічний соціальний компонент, що в них виходить на перше місце, витіснивши більш примітивні чинники виживання.

Література

1. Щербатих Ю. В. Психология страха / Ю. В. Щербатих. – М. : ЭКСМО, 2003. – 229 с.
2. Риман Ф. Основные формы страха : Пер. с англ./ Ф.Риман. – М. : Алетея, 1998. – 336 с.
3. Лемещук В. Динаміка соціальних страхів сучасних юнаків / В. Лемещук. – К., 2007. – 206 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>